

glavna študijska knjižnica
Ljubljana, Poljanska cesta.

NAŠA

MISEL

Leto IV.

OMLADINSKI KULTURNO-POLITIČNI LIST

Št. 3. (49)

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, dne 10. januarja 1939

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 10. januarja 1939.

Prestopili smo v novo leto. Ob koncu prejšnjega smo v bistveno spremenjenih evropskih razmerah zaključili dvajsetletno dobo našega svobodnega narodnega in državnega življenja. Za mlad narod v razvoju, ki si šele ustvarja skupno tradicijo, zadostna doba, da jo kritično premotri za določitev svojega nadaljnjega razvoja. Bila je to doba polna notranjih in zunanjih peripetij, porodnih težav, iskanja, poskusov, uspehov in neuspehov. Poleg lastnih razmer, bremen preteklosti in zablod so oteževale naš razvoj splošne, duhovno in gospodarsko presnavljajoče se razmere v svetu, ki so s svojimi vplivi posegle v naše življenje.

Za seboj imamo dvajset let debat o smislu države, o silah, ki so jo ustvarile in o potih, po katerih naj bi morala hoditi. V razpravo smo potegnili same temelje, na katerih smo si zgradili svojo narodno in državno svobodo. Grešili smo celo tako daleč, da smo misel naše narodne skupnosti proglašali za navadno sredstvo, s katerim naj bi varali mednarodni svet, ko smo gradili državo »jugoslovanskih narodov« in ne jugoslovenskega naroda. Svoje najboljšje moči smo izčrpavali ob vprašanjih: ali smo eno ali troje ali še več. O tem smo teoretizirali do onemoglosti na škodo konkretnih življenjskih nalog, misleč, da v tem tiči ključ za rešitev naših državno-upravnih problemov, za določitev oblike našega političnega sožitja in razmerja med interesi celote ter posameznimi deli. Eni so gradili in si zamišljali državo na razlikah in ne na skupnih lastnostih in interesih posameznih delov našega naroda in države. Strastno so se zverovali, da se da samo na tej osnovi doseči stvarna ravnopravnost, kakor da bi misel narodnega edinstva izključevala možnost uspešne borbe za enake pravice in dolžnosti vseh. V tej načelni ali taktični odklonitvi naše vodilne zgodovinske misli, ki bi morala biti tudi v bodoče osnova vsega našega prizadevanja, vidimo največje zlo. Mi ne bi bili tam kjer smo, če bi se borba za pravilnejšo državno upravo in pravičnejše življenje, razvijala v idejnem okviru našega narodnega edinstva. Tisti, ki so iz taktičnih razlogov zapustili ta idejni teren, gotovo niso storili usluge svojim smotrom, ker ta vsled zlorab čisto kompromitirana misel je in ostane edina formula za modro, pravičnejšo in trajno rešitev vseh naših težav.

Kljub vsemu temu je bilanca naše dvajsetletne svobode visoko aktivna na vseh področjih. Primerjava sedanjega položaja s prošlostjo in z življenjem naših ljudi za mejami, ne dovoljuje nobenega ugovora. To nam je ponoven dokaz prirodnosti naše nacionalne državne tvorbe, neprecenljive vrednosti svobode in neizmernih ustvarjalnih sil našega naroda. Samo na račun mladih in svežih elementarnih sil, ki počivajo v nas, smo si drznili luksuz mnogih brezplodnih preprirov. Te naše moči pa so nam tudi upanje, da bomo ob njih pametni izrabi, iztreznjeni po dogodkih okoli nas, uspeli urediti naš državni dom, na katerega smo vsi brezpogojno življenjsko navezani, preko notranjih in zunanjih ovir, v zadovoljstvo vseh. Ta

Sva naša davna i skora prošlost svaka-ko je dokaz, da smo na jugo-istoku Evrope, ma da usamljeni, ostali velik i jak rod Slovena. To svako mora da prizna; ako se slučajno ne oduševlja »modernim« separatističkim intencijama i gnusnim tuđinskim političkim aspiracijama zbog nastale krize zdrave nacionalne misli.

Nismo li vekovima bili prepušteni gorkoj i patničkoj sudbini malenog podeljenog naroda, koga su tlačili razni narodi tuđe krvi, razni krvoločni zavojevači i ratnički pustolovi? Dugo, suviše dugo vremena podnosili smo jaram ropstva, da ga konačno, ujedinivši se, zbavimo sa sebe herojski uz divljenje Evrope. Doživeli smo konačno, posle nadčovječanskih napora i požrtvovanja naših dedova i očeva, posle njihove silne i nepopustljive oslobodilačke agresivnosti i velikoga rada za ujedinjenje — bezbroj priznanja.

Ovu prazničnu godinu dvadesetogodišnjice našega ujedinjenja slavimo u čast i hvalu naše narodne herojske prošlosti, uz ponos i diku živih svedoka — pobednika i uz svetost znanih i neznanih grobova, što ih gledamo svakodnevno kao uzvišene i svete humke naše rodne grude, koja materinski pokriva za domovinu pale bore — svoje junačke sinove.

Mi se dubokim pietetom sećamo takođe grobova i onih junaka, koji su popadali kao žrtve svetskog pokolja. Ti junaci uzbuđuju u nama čuvstva teške uspomene, što nisu doživeli veliki dan ujedinjenja i što su njihove kosti zasejane po tuđim zemljama.

Sva naša dosadanja pokolenja borila su se za svoju domovinu oružjem i duhom. Mi smo bili razdeljeni međusobno, plemenski, sve od vremena našeg iseljavanja iz zemlje pramatere. No svi naši ro-

vera v nas same ni dopustila, da bi se omajala naša vera v bodočnost našega naroda in naše države niti v najtemnejših dneh kratke skupne preteklosti. Mi globoko verujemo, da bo naš narod prav tako velik v svobodi, kakor je bil velik v sužnosti, ko se je za svobodo boril. S svojim borbenim, heroičnim nacionalizmom smo zadivili ves svet in prav tako smo dali dovolj dokazov izrednih duhovnih kvalitet na vseh področjih kulture. Ni bistvena poteza našega narodnega značaja razdiralnost, nego je ustvarjalnost, zato ne verujemo, da bi bili večji kot sužnji, kakor pa svobodni državljani. Srečni in zadovoljni bomo, ako bomo razvili v svobodi tiste moči, s katerimi smo si svobodo izbojevali in jih izrabili za naš napredek in varnost. Fizičnim in duhovnim vrlinam pa moramo pridružiti največjo moralo, ker le v pravici in poštenosti bomo popolni.

S temi željami in upi gremo na delo v novo leto, ki bo gotovo začetek nove, urejenejšje in srečnejše dobe jugoslovenskega naroda. Mi verujemo, da nam bo prineslo rešitev našega državnega problema, tako v duhovnem, kakor materialnem smislu.

Naša specifičnost i ideali

dovi živeli su na novoj udaljenoj zemlji ipak potpunim slovenskim životom i običajima i tako ispravno reprezentovali Slovenstvo sve od Save i Dunava, pa do Jadrana. Ostali smo verni i odani našoj krvi i rasnosti. Mi danas ne potrebujemo reklamu i veštačku propagandu svoje rasnosti, kao pojedini drugi krvno i moralno oslabeli narodi, koji moraju da izmišljavaju razne rasne teorije u svrhu afirmacije svoje narodne propale individualnosti i koji naglašavaju svoje nabražene osobine kao realni kriterij za pravo nadvlade nad drugim narodima i rasama.

Mi se nismo nikad borili u tu svrhu, da izvan svojih etničkih granica podjarmimo i zarobimo slabije narode, pak smo se borili za to da se oslobodimo i ujedinimo i tako ojačani živimo zajedno.

U našoj prošlosti mi smo bili uvek skromni; nismo težili k tome da svoje neprijatelje zverski uništimo, već samo da ih odstranimo i onemogućimo, te da bi tako osigurali svoj život i slobodu.

Zato što je naša domovina natopljena tuđinskom i našom krvlju mi nismo krivi. Toliki potoci krvi u našoj zemlji koji su je, doslovno rečeno, širom natopili, nisu nastali našom krivicom. Braneći sebe, svoj narod i Slovenstvo mi nismo drugo šta ni mogli činiti, nego pravdu otkupovati prolivenom krvlju. Naša odanost materij domovini pobuđivala je uvek u nama sve najuzvišenije vrline, te smo se mogli časno žrtvovati bez straha i kajanja.

Naša osobina neograničenog požrtvovanja za slobodu zemlje i naroda, za opstanak i slavu slovenskih rodova i za pobedu nad neprijateljima — bila je a takođe i preostala naša glavna specifičnost, naš moral i narodna veličina, koja nas karakteriše ne po slučaju već po stvarnom činu, nama svojstvenom, te mi ne možemo biti nobrazeni kao pojedini duhovno ograničeni narodi, već svojom zaslugom ponosni na svoj borbeni rod, Slovenstvo i slobodu.

Naše jedinstvo je dokaz naše moći i naš život u slobodi je opomena neprijateljima, da se danas nije lako suprotstaviti protiv jedne udružene, jedinstvene sile; oni moraju imati tu samosvest da su Južni Sloveni nepobedivi.

Za pravdu se bore samo robovi i siromasi. Kada smo se borili za slobodu i stvaranje svoje države mi smo se borili za pravdu. Bili smo zarobljeni siromasi, i pored svega bogastva što nam ga je naša zemlja mogla pružati. Gledali smo sa strepnjom u tuđinske ruke nasilnih gospodara što su nam odrezivale i delile naš sopstveni kruh. A u dnu naše patničke narodne duše neprestance je žuborio jedan nepresahljivi izvor večite i uzvišene plemenitosti, izvor koji je osvežavao i napajao našu narodnu svest. Tako smo mogli sačuvati svoje Slovenstvo, svoje običaje i sve pozitivne vrednosti slovenskog roda.

Danas mi imamo u našim srcima ideale, koji nam mogu biti duhovna hrana

isto onako kao što su našim nekadanjim robujućim rodovima bile *nade* duhovna hrana. Ti naši ideali su naša svetinja. Mi imamo uzvišeni cilj da očuvamo svoju slobodu tako, da je uvek izvan opasnosti i nepravde, koje bi, zadesivši je, mogla da nas postave u položaj toliko puš gorko i teško podnošen, — u položaj roba.

Naše Slovenstvo je i pored sve teške prošlosti ostalo neokrnjeno. Naši ideali su nam s toga danas još svetiji, jer idu u prilog trajne pobeđe Slovenstva nad njegovim opasnim protivnicima. Treba u budućnosti da imamo u vidu to, da uvek ostanemo na najčistijoj livadi slovenske jake rasnosti, te da se, osposobljeni za samostalni život, oslobodimo travica, komešanja, predomišljanja i nasilja i da očuvamo najvernije simbole našeg porekla u međusobnoj zajednici i apsolutnoj slozi. A da nam to bude lakše treba da našu livadu narodnog bujanja i čistote prokučimo i uništimo štetni korov.

Neka pak niko ne bude razočaran pojavom raznih pitanja i problema adekvatnosti jedne ili druge naše narodne sredine! To je samo dokaz i opomena, kako je potrebno da izravnamo sve one mladike koje izražavaju prenapeto na našem narodnom deblu, sebično iskorišćavajući hranu na račun ostalih grana i razgranaka. Pojava pitanja takve vrste je istovremeno i potvrda da možemo postati ono šta želimo, a to je apsolutno jedni i jedini, ukoliko to još do danas nismo. Pored toga ne smemo zaboraviti da svi naši južni Sloveni nisu iz ropstva oslobođeni.

Mi sebe poznajemo kao i naš narodni kulturni život, koji zavisi od više činjenica, a u prvom redu od našeg ekonomskog progressa i načina vođenja politike. Mi unapred odbijamo svaki onakav ekonomski progres, koji ne ide pretežno u narodnu korist i spremni smo da osudimo podjarmljivanje naših zdravih prirodnih sila u korist štetnih finansijskih diktatora i cicijaških trgovaca.

Iz uzvišenosti naših ideala mi ne podležemo onoj politici, koja zapostavlja duhovni razvoj omladine. Naše pravilo je da omladina dobija mogućnost da se nacionalno pripremi u najzdravijem, najkorisnijem i najobrazovanijem duhu. Tako neće biti potrebno u budućnosti da fabrikujemo oružje samo zato da nas ono brani, već kao i do sada da nasleđujemo hrabrost kroz omladinski zdrav život. Tako se nećemo služiti lažju i obmanom da nam život izgleda lepši i tako ćemo moći da neustrašivo gledamo u oči i najtežim strahotama i preprekama u životu.

Mi se danas veselimo pobeđi i jedinstvu i u ovom dobu smo optimistični. Jer znamo pridobiti svoje pravo i pravdu, znamo neograničeno ceniti slogu i poštenje. Neka se zna i neka bude naglašeno: mi imamo ljubavi prema domovini, te ćemo ostati dostojni sinovi svojih hrabrih i zaslužnih minulih pokolenja... Ž. Cvetković.

Misel in delo

Jubilejna številka ob 20-letnici Jugoslavije

Dvajset let v razvoju države predstavlja razdobje, ki že dopušča izvestno kritiko in omogoča, da ob njega koncu napravimo bilanco. Bilanca nam je nujno potreben zaključni račun, ako v sledeči periodi razvoja naroda odnosno države ne želimo ponovitve starih pogrškov, ako želimo aktivna povečati, zmanjšati izgube — povečati dobiček. Gospodar, podjetnik, trgovec, ki ob koncu leta ne dela bilance, s pomočjo katere bi edino lahko napravil načrt in usmeril svoje delo za sledeče leto — ni dober gospodar!

Mnenja smo, da je dvajsetletnica obstoja Jugoslavije, osvobojenja in ujedinjenja jugoslovenskega naroda, dovolj pomemben historijski datum in da dvajset let predstavlja dovolj dolgo in zaključeno število let, da bi se ob tej priliki moralo polagati račune, zbrati aktivne in pasivne postavke, ugotoviti pogrške in nedostatke, dobre in slabe strani »poslovanja« — in končno iz vsega izveči potrebne zaključke, stvoriti načrt in usmeriti delo za sledeče krajše ali daljše razdobje.

Sestava takšne bilance dvajsetletne razvojne dobe Jugoslavije in sestava »proračuna« — načrta — za, recimo, isto število let v naprej — ni majhen posel. Vse jugoslovenske revije, politične, umetniško-kulturne, gospodarske, socialne itd. — vseh strok in področij — bi iz sklopa problemov, vprašanj in nalog, ki jih je postavil dvajsetletni obstoj Jugoslavije, iz iskustev, neuspehov in doseženih uspehov — lahko črpale teme in material vse leto in tako zadostile (tako vsaj mi mislimo) svoji prvi nalogi in opravičile v mnogem potrebo svojega obstoja.

Med tem, kaj se dogaja? Mesto da danes na tem mestu naštevamo nečastne izjeme med našimi revijami, ki niso smatrale za potrebno (niso mogle, niso hotele, niso znale) opremiti številke, posvečene tako važnemu historijskemu jubileju — lahko, na žalost, samo registramo pojav prvega in do sedaj edinega jubilejnega zvezka med našimi revijami — edino častno izjemo — impozanten, vsebinsko bogat in odlično urejen zvezek (knjiga!) naše kulturne in socialne revije »Misel in delo«.

Na 370 straneh zvezka, ki nosi naslov »Ob dvajsetletnici Jugoslavije«, je urednik dr. Branko Vrčon zgomel material tridesetih avtorjev (in to iz vseh delov Jugoslavije), ki predstavlja ne samo spomine »iz bojev za našo samostojnost« (I. del), nego podaja v glavnih in najširših obrisih tudi bilanco dvajsetih let v svobodi (II. del). Verujemo, da bo uredniški odbor »Misli in dela« v novem letu posvetil dobru delu svojega prostora reševanju problemov, o katerih je bilo govora v drugem delu jubilejnega zvezka in da bo ob sledečem jubileju lahko zapisal, da razvoj dogodkov ni samo vestno zasledoval, nego da je v ta razvoj močno in odločno posegel — da je dogodke sousmerjal. Kader sotrudi-kov te naše najodličnejše kulturno-socialne revije je po svojih moralnih in intelektualnih sposobnostih in zmognostih gotovo poklican, da v sledečem razvojem razdobju Jugoslavije odigra takšno vlogo.

Preobširno bi bilo na tem mestu iznašati glavne misli in vsebino člankov jubilejne številke »Misli in dela«. Prostor niti ne dopušča, da bi o poedinih člankih kritično razpravljali.

Kakor že rečeno, je prvi del te jubilejne publikacije posvečen spominom »Iz bojev za našo samostojnost«. V članku »Ko smo pripravljali pota...« obuja Rasto Pustoslemšek spomine in iznaša interesantne poedinosti iz medsebojnih stikov Beograda in Ljubljane po letu 1900. Dr. Niko Zupanič iznaša isto tako zelo zanimive spomine iz svojega uredništva in uredništvu jugoslovenskih idealov in opisuje v svoji trodelni razpravi: Osnovanje dunajske omladinske revije »Jug« (1901), vpliv

politične brošure »Macedonija in turški problem« (1903) in prvi klic »Živel kralj Jugoslavije« (na dunajskem kolo-dvoru 1903). Dr. Zupanič v uvodu svojega članka duhovito dostavlja: »Nekaj manj kot tisoč tednov šteje Jugoslavija. Ko se veselimo jubileja, je prav, da se spomnimo njenih roditeljev in botrov, ki so ji ob krstu kumovali.

Pa je čudna reč z rojstvom Jugoslavije, ker je treba ugotoviti, ali je ona zakonski ali nezakonski otrok dogodkov okoli leta 1918. Ker jo je rodila revolucija — in svetovna vojna, bo najbrže nezakonski otrok, legitimiran na konferenci miru v Parizu (1919). Pri nezakonskih otrokih je običajno, da sta nesrečna mati in oče, kajti oče navadno beži od otroka in taji očetovstvo. Pri rojstvu Jugoslavije pa je nastopil čuden politično-psihološki paradoks: vse hoče biti njen oče ali vsaj boter. Še tisti, ki so hoteli njen započeti plod na najostudnejši način odpraviti, se danes laskajo in dobrikajo zorni mladenki, vsiljujoč ji svoje lažno očetovstvo in svojo lažno ljubezen...«

Sledijo zanimivi prispevki Boža Borštnika: »O naši mafiji« in Rasta Pustoslemška: »Pod skrbstvom Avstrije«. Dr. Bogumil Vošnjak je zastopan z malo trodelno studijo, v kateri se je dotaknil skoroda prav vseh problemov, ki so se v teku 20 let pojavili na tapetu našega narodnega in državnega življenja. V prav kratkih stavkih je poizkusil celo naznačiti sliko in možnosti bodočega razvoja Jugoslavije in rešitve cele vrste perečih problemov. Čeprav mu je bilo na razpolago vsega par strani, moramo priznati, da je v zgostitvi vrstah iznesel zelo tehtne misli, h katerim se drugič gotovo še povrnemo. Prvi del te njegove studije nosi naslov: »Jugoslavija v emigraciji« in je poln avtorjevih spominov. Pri iskanju vzrokov težko notranje evolucije Jugoslavije se dr. Vošnjak poslužuje citatov iz knjige Vladimira Velmar-Jankoviča: »Pogled s Kalemegdana«, ki jih radi interesantnosti in karakterističnosti tudi mi navajamo:

Dr. Vošnjak pravi: »Velmar-Janković nam je stvoril pojem Beograda — pre-laznika. Ako globlje zajamemo ta prehodni značaj Beograda in tako zvanega »beogradskog čoveka«, laže razumemo vse težkoče notranje evolucije Jugoslavije. Naš prijatelj Velmar-Janković sam govori: »Toga prekretničkog i prelazničkog, toga u nastajanju i previranju ima svuda: u politici i u umetnosti, u privatnom i javnom životu, u nastavi i društvenosti, u ekonomiji i u religiji, u administraciji i u diplomaciji... Zbog te kobne neodredjenosti, zbog te improvizacije životne i nesaosećanja sa živim tokom vremena, stalno smo zatečeni u dogadjajima i katastrofama, i spolja i iznutra.« To je torej ta prehodni »beogradski čovek«, ki nosi veliko odgovornost za današnje stanje v Jugoslaviji. Na svoj hrbet je vzel ogromno breme ureditve nove velike države, toda nastopil je to pot silno oslabljen od vseh grozot svetovne vojne, ako se jo je sploh udeležil. Prehodni ljudje, ki so prišli po vojni, pa so bili še manj pripravljeni na veliko misijo, ki naj polaga temelje nove državnosti, nove družbe. Kako lepo pravi Velmar-Janković, ki je drugače navdušen za Beograd: »Polubudjenja, polumere, polurežimi, poluljudi, poluvera i polugrad. Prelazništvo u punom jeku. Svuda vlada prelazničko nejedinstvo. Nejedinstvo društva, naroda, zajednice, ciljeva, volja, organizacija. Svuda nepodvrgnutost velikim ciljevima, svuda vladavina mehaničkog, blišeg, posebnog, osobenog, užeg, na štetu organskog, opšteg, daljeg, ukupnog, šireg.« Boljša slika te prehodne dobe, skozi katero nas je vodila pot, ne bi bila mogoča.

In naš komentar k temu? To v polni meri velja i za Ljubljano i za Zagreb! I. del jubilejne številke »Misel in delo« izpolnjujejo še sledeči prispevki.

Dr. Ernest Turk: »Naši vojni dobrovoljci. Marko Marković »Udeo dobrovoljaca u oslobodilačkom ratu.« Dr. Prvislav Grisogono: »Na terenu londonskog pakta«, Vekoslav Spindler: »Od majske deklaracije do Jugoslavije«. Dr. Fran Plešić: »Ekstenza zagrebske univerze v Ljubljani«. Vojislav Bogičević: »Pregled političkih prilika Bosne i Hercegovine 1878-1918« in kod zaključek — nekrolog dr. Anti Trumbiću.

V II. delu razčlenjujejo odlični avtorji dvajsetletno razvojno dobo Jugoslavije in obdelujejo vse važnejše probleme, pojave in faze te prve etape v evoluciji jugoslovenstva in Jugoslavije.

Dr. Prvislav Grisogono piše o osnovah in evoluciji jugoslovenske zunanje politike. Dr. Gorazd Kušej je prispeval članek: »Naš ustavni razvoj«, a dalje sledijo — Dr. Štefan Sagadin: »Vprašanje naše upravne ureditve«, Božidar Borko: »Slovenska kultura v Jugoslaviji«, Josip Ribičić: »Naše mladinsko slovo-stvo v svobodi«, Dr. Lavo Čermelj: »Bilanca našega naroda za mejami«, Josip Breznik: »Nekaj statistike in pripomb k razvoju naše srednje šole«, Gustav Šilih: »Razvojna slika naše ljudske šole«, Engelbert L. Gangl: »Razvoj in delo soko-leske organizacije«, Anton Melik: »Populacijski problemi Jugoslavije v dobi 1918—1938«, Dr. Stojan Bajić: »Naša socialna politika«, Ilija P. Perić: »O razvitku službe zbiranja nezaposlenih u Jugoslaviji«, Dr. Alojz Zalokar: »Križi in težave jugoslovenskega zdravstva«, Dr. Črtomir Nagode: »Naša komunikacijska mreža, nje razvoj in dopolnitev«, Milan F. Rakočević: »Dvadeset godina Crne gore u novoj državi«, Dr. Vasilij Rundo: »Država kao kulturni problem«, Dr. Bogumil Vošnjak: »Tri Jugoslavije« in Jelo Janežič: »Od nacionalne k državljanski vzgoji«. Revijo zaključujejo »Sklepne misli« uredniškega odbora.

Na mnogih mestih II. dela jubilejne številke »Misli in dela« smo zasledili, da pisci s posebnim akcentom udarjajo po zavozni vlogi naše inteligence, nekoristnosti in brezuspešnosti naše prosvetne politike in narodne vzgoje, ki nosi največji del krivde za nezdravo stanje, v katerem se danes nahajamo. Odgovornosti naše inteligence posveča dr. Vasilij Rundo (Sarajevo) v svojem članku poseben odstavek, v katerem pravi, navajajoč citate iz Bičanićeve knjige »Kako narod živi«, sledeče:

»Problemu vasi se priključuje problem delavstva in problem proletariziranih intelektualcev. Ti problemi niso samo problemi Savske banovine, nego problemi — Jugoslavije.

Inteligencia, nesposobna za reševanje socialnih problemov, obrača narodne energije »uskom, separatističkom i politudjinskom idealu«.

Bičanić, sprašujoč »vest inteligence« jo obenem karakterizira: (Citiramo to Bičanićevo mišljenje v prevodu in ga podpisujemo, čeprav z njegovo politično koncepcijo ne soglašamo!) »Tudi jaz sem se prepričal, da se zna o stvarnem življenju naroda med žolanimi ljudmi v mestih zelo malo. Naša gospoda zna več o kulturnih strujah Dunaja in Pariza nego o kulturnih problemih Čuče-rije in Novosavskih bregov (vasi v bližini Zagreba) deset kilometrov od Zagreba. Znajo več o političnih ideologi-jah Angležev in Nemcev, nego o mišljenju, o ureditvi društva in države med narodom. Ona se bolj peča z ekonomskimi problemi Daljnega vzhoda, nego li razglablja, kako živi, in od čega živi kmet in delavec v najbližji okolici. In sedaj, ko je najbolj nacionalistična, naša inteligencia je to samo formalno, a ne stvarno. Ko je najbolj socialna, ona je to v doktrini in abstrakcijah. No, ne samo da se ve zelo malo o stvarnem narodnem življenju, nego obstojajo pogosto tudi nepravilni pojmi. Ona slika

tako, kakor je nekaj bilo, ali kakor se komu dopade, a ne kakršen je. Prav malo pozornosti se poklanja temu, da se objasnijo in razložijo poedini pojavi in težkoče naroda, da se jih poveže v celino...«

Potrebno je iti med narod in videti kako živi... Hrvatska javnost gleda vsa vprašanja preveč s stališča Zagreba in »treh županij« okoli Zagreba.

Torej narodna inteligencia pri Hrvatih je »nacionalistično-formalna«, a socialno doktrinarna in abstraktna. In danes izgleda točna konstatacija dr. Cvi-jića, da »narodna inteligencia nema pun značaj pred inteligencijom stranog porekla i u osnovi tudjinskog osećanja«. Ta je inteligencia »bez veze sa prošlošću«, brez »osećaja za narodnu budućnost«, brez »prijevora za narodne ideale«. Taki inteligenci je edini ideal: »vlast i osveta«.

To kar velja po Bičaniću za zagrebsko inteligenco, velja v dobru meri tudi za ljubljansko in beograjsko. In kar se nam zdi najnevarnejše — za staro, preživelo generacijo naše inteligence, ki je bila podvržena tako različnim vzgojnim vplivom, prilikam in miljem, koraka v marsičem še bolj razdvojena nova generacija jugoslovenske inteligence. Pojav in posledica našega prosvetnega sistema, brez načrtnosti v narodni vzgoji, odsotnosti vsake velikopoteznosti in povezanosti v naporih za doseg edinstvene duše, edinstvene volje in dela jugoslovenske nacije.

Vsa vzgoja naših povojnih mladih generacij je že v osnovi zgrešena. Naše šolstvo kriči po reorganizaciji. In to od osnovnih šol navzgor do samih univerz, ki so potrebne najradikalnejših reform, saj prvi paragraf zakona o univerzah pri današnjem stanju stvari kar smešno zveni. Kako bi si neki mogli zamišljati dobro organizacijo vojske brez vojnih akademij, organizacijo cerkve brez bogoslovij, angleško demokracijo brez Oksforda in Cambridgea ter angleških »šol značaja«, italjanski fašizem in nemški nacionalizem brez odgovarjajoče vzgoje itd.? Idealna tvorba Jugoslavije in jugoslovenstva brez jugoslovenskih šol in (to poudarjamo) brez jugoslovenskih univerz, bo še dalje ostal cilj, kateremu se namesto približujemo — oddaljujemo.

Kar smo ugotovili za šolsko, velja tudi za izvenšolsko vzgojo naše mladine. Kolikim vplivom in raznim vzgojam stoterih verskih, političnih, telovadnih, lokalno-patriotičnih, esperantskih (!), strokovnih (!!) itd. organizacij je podvržena mladina v Jugoslaviji.

Problem šolske in izvenšolske vzgoje (obče in državljanske) je pri nas od vsega početka zanemarjen. Posledice niso izostale. Dezolatne prilike, v katerih životarimo, pojava stoterih perečih nacionalno-političnih, kulturnih in gospodarskih problemov, ki se iz dneva v dan kopičijo in minimalni izgledi in nade, ki jih lahko polagamo na našo mlado in najmlajšo generacijo — so rezultat tega.

Zadržali smo se namenoma malo dalje pri problemu naše prosvetne politike, ker pač mislimo, da je to naše najbolj pereče vprašanje, ki čaka rešitve. Tu so klice največjemu delu zla in neuspehov, ki mo jih doživljali v teku 20 let.

Jubilejna številka »Misli in dela« je pa seveda tako bogata na vsebini in ob-ravnava tolike naše probleme, da se je v prikazu, ki nam ga dovoljuje prostor, nemogoče dotakniti vseh. K posameznim člankom, zlasti II. dela revije, se zato še povrnemo.

Priporočamo to edinstveno reprezentativno delo ob dvajsetletnici Jugoslavije, z bogato, pestro in aktualno vsebino, posebno še naši srednješolski in akademski mladini.

R. S.

Usem naročnikom, so-trudnikom in prijateljem želi „Naša Misel“ SREČNO NOVO LETO!

Kočevski zbornik

O kočevskem ozemlju in njega pomenu za nemštvo se je dosti pisalo in govorilo še za časa nekdanje Avstrije, toda še bolj se je v nemški publicistiki to ozemlje začelo pojavljati v povojnih spisih in obravnavah. Podčrtuje se njegova vmesna lega med strujenim nemštvom in morjem, govori se o veliki njegovi prostranosti in zaključnosti; predstavljajo se njega prebivalce kot prave in resnične Germane, ki so izkrcili še nedotaknjeno zemljo Kočevsko in ki so obdržali vso svojstvenost svoje pradomačije itd., itd.

O tem ozemlju in njega prebivalcih razpravlja tudi »Kočevski zbornik«, ki ga je izdalo in založilo vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Deset temeljitih in po večini obširnih člankov in študij vsebuje ta svojevrstna in prepotrebna knjiga. (Ing. J. Mačkovšek, Uvod; I. Simonič, Geografski pregled kočevskega jezиковno mešanega ozemlja; I. Simonič, Zgodovina kočevskega ozemlja; dr. J. Rus, Jedro kočevskega vprašanja; F. Marolt, Slovenske prvine v kočevski narodni pesmi; I. Koštal, O kočevcih in kočevščini; S. Šantel, o izvoru kočevske narodne noše; dr. J. Lokar, Kočevarji in Bela krajina; J. Kumer, Kočevska gimnazija; O. F. Šole na Kočevskem in J. Simonič, Literatura.)

Ugotovitve, ki iz teh prispevkov izhajajo, so izredno zanimive spričo raznih nemških trditev. Dobili smo zbirko do sedaj še neobdelanega in neobjavljenega gradiva in zanimivih ugotovitev ter zaključkov, čeprav nam Uvod izdaja, da je moralo izpasti marsikaj, kar pa ni bilo odvisno niti od volje piscev, niti založnice.

V tem kratkem referatu naj opozorimo samo na nekatere značilne izsledke in ugotovitve iz velike množice zadevnega gradiva.

Narodnostno mešano kočevsko ozemlje ne predstavlja v svoji celoti nikake zaključene geografske enote, kajti vsa glavna podolja izhajajo ali prehajajo brez kake pregrade iz jezikovno mešanih na čisto slovenska tla. Kočevsko ozemlje je od S proti JV lagodno prehodno, dočim so prečne zveze posameznih dolin na tem ozemlju radi relativno visokih slemen zelo otežkočene in redke.

Glede tipov naselij zavzemajo na jezikovno mešanem kočevskem ozemlju zaselki med vsemi oblikami sploh prvo mesto in s tem relativno večino; zaselek pa je po mnenju nekaterih nemških geografov po poreklu — slovanska naselbinska oblika. Na tem ozemlju imamo poleg nekaterih nadaljnjih tipov tudi še one obcestne vasi, v katerih je razširjena vaška cesta postavljena pravokotno na prometno žilo tako, da se z njo križa; po zatrdilu nemških geografov pa se to svojstvo nahaja zlasti pri vaseh, ki so imele slovensko prednaselelitev ter smatrajo tako obliko za slovansko poreklo.

Študij krajevnih, ledinskih in rodbinskih imen podaja zaključek, da niso tvorili Nemci na Kočevskem nikoli čiste jezikovne otoke, marveč so bili vedno med njimi Slovenci, ki so tudi znatno število naselij ustanovili že pred prihodom nemških kolonistov. To trditve potrjujejo tudi izsledki zgodovinskih ugotovitev na podlagi listin in urbarjev ter nam posebna karta predločuje one kraje na Kočevskem, ki so obstojali že pred naselitvijo Nemcev na tem ozemlju. Zanimiva je nadalje ugotovitev, da je bilo v 16. stoletju v kočevskem gospodstvu zadržano gospodarstvo tako razvito, da je imelo približno pet sedmin naselij vsaje enega ali več primerov dveh ali treh gospodarjev na enem posestvu. Poleg slovanske značilnosti zadržarstva imamo na Kočevskem tudi nadaljno slovansko značilnost: županstvo. Tako so Slovenci z okolico vred tudi v tem pogledu vplivali na doseljene nemške koloniste. Kulturni vpliv slovenskih starincev na tem ozemlju in slovenske sosesčine sploh pa je moral biti izreden, kajti prišli niso osvojili samo stvari

in navad, ki jih določa vsakodnevno praktično življenje, marveč so povsem podlegli celo glede narodne noše, ko so prevzeli poljansko-belokranjsko. In še več: šege in narodne pesmi nove okolice so jih osvojile v toliki meri, da je pred stoletjem Emil Korytko vzkliknil: življenje tega ljudstva je v nemščino prevedena slovanska knjiga.

»Kočevski zbornik« pa se posebno ozira še na sedanje življenjske prilike na tem ozemlju. Uporabljeno je najnovejše gradivo in bralca preseneti skoraj neverjetna ugotovitev, pridobljena iz podrobnih ankete, ki jo je izvedlo vodstvo CMD: med okroglo 4600 hišami na tem ozemlju jih je le še okroglo 3600 obljudenih, dočim je ostalih 1000 neobljudenih, med temi dobrih 600 takih hiš, ki so že več ali manj razpadle. Beg

Uspešno delo Družbe sv. Cirila in Metoda

Z mnogimi uspešnimi akcijami in pomembnimi deli v poslednjih letih je Družba sv. Cirila in Metoda dokazala, da ima aktivno in iniciativno vodstvo. Ob čuvanju vsega prejšnjega delokroga je Družba ubrala mnogo novih poti. Med prvimi dokazi novega duha v vodstvu je bila organizacija narodno-obrambnega mladinskega tečaja, zamišljena kot stalna redno ponavljajoča se prireditve. Dokaz razumevanja potrebe, vzgojiti narodno obrambni naraščaj, sposoben nadaljevati lepo tradicijo te naše najpomembnejše narodno-obrambne organizacije. Takrat iznešeni referati so bili tiskani v posebni knjigi »Naši obmejni problemi«, katero so dobili brezplačno vsi številni udeleženci tečaja. Preostala naklada pa je bila v najkrajšem času razprodana. Temu tečaju je sledila organizacija pregledne in sistematične narodno-obrambne razstave, prav tako zamišljene kot osnove za stalno narodno-obrambno razstavo — muzej. Tej splošni razstavi bi morale slediti specialne, posvečene posameznim narodno-obrambnim problemom. Kot prva te vrste bi se imela vršiti Kočevska razstava, ki pa se — čeprav že popolnoma pripravljena — iz čitateljem lahko razumljivih razlogov ni mogla otvoriti.

Družba izpolnjuje delo tudi tam, kjer bi ga morala vršiti predvsem država ali samouprava. Družba je sicer že čisto na vseh merodajnih mestih poudarjala svoje načelno stališče, da bi morala državna in samoupravna oblastva izvajati v narodno ogroženih krajih posebno široko-grudno politiko, vendar je bila prisiljena zlasti na področju šolstva angažirati svoja sredstva, katera bi sicer pri pravilnejši naši politiki lahko uporabila za druge narodno-obrambne svrhe. Ker pa

Za večjo aktivnost nac. visokošolcev

Že nekaj let sem, ne kažejo nacionalni visokošolci tiste živahnosti na univerzitetnih tleh, kakor so jo njih predniki, ki so obvladali vse važnejše visokošolske ustanove, razvijali izredno iniciativnost in bili sploh reprezentanti našega inteligentnega naraščaja.

Začetek pasivnosti velikega dela nacionalne akademske mladine se krije z uvedbo šestojanuarskega režima, ko so nasprotniki jugoslovenske narodne in državne misli spretno izkoriščali očitke, da je jugoslovenstvo oficijelna in privilegirana ideologija. Mnogi so temu očitku v svoji sentimentalnosti podlegli in si pustili zvezati roke. V svoji skrupulantni občutljivosti niso bili zmožni razvijati tiste delavnosti in odpornosti, ki bi jo smela terjati prav velika šestojanuarska zamisel. Redki so bili, ki so propovedovali, da je prav takrat nastopil čas za jugoslovensko omladino. Pogrešno je bilo čakati na vabila in prošnje. Nastopiti bi morala iz lastne pobude in z vso svojo sposobnostjo.

Nasprotniki jugoslovenske misli pa so prav tedaj razvili največjo aktivnost. V tem negativističnem delu je prednjačila

iz domače grude je tako značilen za nekdanjega nemškega kolonista, da se težko najde podoben primer v naši bližini. Težnja za lahnim zaslužkom, pa bodisi da je to sezonsko ali stalno krošnjenje, bodisi da je stalna izselitev v večja mesta tudi zadnjih moških moči iz posestva je privedla do stanja, ki se tudi z nemške strani opisuje takole: Na Kočevskem je zdaj dve tretjini njiv neobdelanih, katere prerašča redka trava; mnogo pašnikov in gorskih travnikov pa je poraslih deloma ali popolnoma z grmovjem in trnjem.

Pri takem stanju stvari pa je tem bolj čudno, da oni naši ljudje, ki so tod kočarji ali gozdni delavci, do zapuščene zemlje mnogokje ne morejo. Rodna in plodna zemlja leži v pušči, ratar je tu, ali obdelovati je ne more, ker ni njegova; niti je ne more kupiti in čisto jo ne more dobiti niti v najem. — Naši ljudje stradajo ob polnem loncu.

se vsi ti njeni iniciativni predlogi niso uvaževali, se je odločila, da spričo stvarnih in neodločljivih potreb sama po svoji možnosti popravlja razmere. V tem smislu je zgradila za težke tisočake že eno šolsko poslopje, med tem ko je drugo v gradnji. Ganljivo je bilo poslušati na zadnji glavni skupščini, kako se je preprosta ženica v imenu občanov zahvaljevala Družbi za dobroto, ki jo je izkazala deci v Gradišču s tem, da ji je omogočila šolski pouk sploh.

Z izdajo reprezentativnega »Kočevskega zbornika«, o katerem pišemo na drugem mestu, se je Družba obogatila za novo koristno delo. »Naši obmejni problemi« so bili začetek Družbinega ustvarjanja naše narodno-obrambne literature. S tem delom na dostojni višini bo Družba gotovo sistematično nadaljevala. Kakor doznavamo, ima v zamisli mnoge od vodstva v načelu odobrene knjižne izdaje. Med temi bo gotovo eno najpotrebnejših in najkoristnejših del tisto, ki bo v sliki in z leksikonskim komentarjem prikazovalo geografske lepote, folkloristične zanimivosti, kulturne ustanove, gospodarske razmere itd. v narodno-obrambno področje spadajočega našega ozemlja.

Z veseljem pozdravljamo namero, o kateri smo bili obveščeni, da se letos v drugi ponovi mladinski narodno-obrambni tečaj. Resna mladina se ga bo gotovo z veseljem in hvaležnostjo udeležila.

Navedli smo nekaj primerov najnovejše narodno-obrambne delavnosti Družbe sv. Cirila in Metoda, ki dokazuje, da so idealna prizadevanja naših ljudi na terenu, ki zbirajo neutrudljivo za naše razmere pomembna sredstva v tej obliki zadostno poplačana.

predvsem akademska mladina raznih razdiralnih in reakcionarnih smeri. Spominjam se, da so pokrovitelji te mladine prav njo označevali za svojega vernega glasnika. Takrat se je avtonomija univerze zlorabljala za najrazličnejše demonstrativne nastope, štrajke, zborovanja itd. Z vidika svojih reakcionarnih in razdiralnih interesov je ta del visokošolske mladine gotovo mojstrsko opravljal svoje delo.

Medtem so se časi bistveno spremenili, jugoslovenska misel je postala vse prej kot privilegirana — vsaj v naših krajih, toda pasivnost nacionalne akademske mladine je še vedno ostala. Kot razlog sedanjega mrtvila pa se navaja prav spremenjeno stanje, torej prav nasprotno opravičilo, kot se ga nekateri posluževali za časa šestojanuarskih režimov. Niti ugodni, niti težki položaj ne razgibata naše jugoslovenske akademske mladine. Sklicevanje na te razloge gotovo ne more opravičiti sedanjega malodušnega razpoloženja v vrstah nacionalnih visokošolcev. Oni pozabljajo, da je bila jugoslovenska misel program naših revolucionarjev, ki so bili toliko

VOLITVE V AKADEMSKO AKCIJO

V pravilih AA je določeno, da se mora izvršiti občni zbor najkasneje meseca novembra. November je potekel, december je že za nami, občnega zbora pa še ni bilo. Vse to je zasluga fenomenalnega predsednika AA g. Fischerja (gospod se sicer v novjšem času podpisuje Fišer; zakaj ne kar Ribič?!), ki je istočasno tudi vođa akademske mladine JRZ in ki se je skušal na vsak način obdržati na vladi. Za dosego tega namena se ni sramoval nobenega sredstva, delal je točno po priznanem jezuitskem načelu, ki pravi: namen posvečuje sredstvo! Gospod Fischer je šel mirno preko pravil, saj ljubi Bog vse odpusti.

Morda bo pa ta korak predsednika AA le nekatere osupnil in vprašali se bodo: le kako je mogel ta katoliški akademik, tako rekoč vzor vsakega res pravega katoliškega akademika, ki tako radodarno siplje naokrog fraze o Kristusu, o krščanski ljubezni, pravičnosti itd., zavestno storiti tako protipravno?

Ne bojte se! V božični številki »Straže v viharju« piše na prvi strani v članku: Besede naših škofov »Straži v viharju« sam presviti ljubljanski škof g. Gregorij Rožman tako-le:

»Med orožjem, s katerim moramo biti pripravljeni na duhovni boj, je v prvi vrsti resnica in milost božja.«

O, komu so namenjene te besede, če ne prav Stražarjem in vsem tistim svetlim vzorom katoliških akademikov in njihovim listom! Le škoda, da bodo na letole na gluha ušesa!

No, gospod Fischer bo imel priložnost čitati svoj zagovor 20. januarja t. l. Zanimajo nas prepričevalni argumenti, s katerimi bo utemeljeval svoje »uspešno in korektno« delo.

Na svidenje!

L. B.

VOLITVE

V D. S. J. F. RAZVELJAVLJENE

Od več strani je bilo slišati, da je univerzitetni senat na svoji seji razveljavil letošnje volitve v D. S. J. F. Čudno se nam pa zdi, da gospod rektor do sedaj še ni uradno objavil sklepov seje. Pa tudi sicer se da v društvu opaziti, kdo ga vodi, čeprav ilegalno! Odborniki nacionalisti so predlagali, da bi D. S. J. F. tudi letos, v tej poslovni dobi, priredilo svoj reprezentančni ples, ki je lani pod vodstvom nacionalnih akademikov odlično uspel in prinesel društvu lepe dohodke. Toda katoliški odborniki, ki sicer vedno gledajo le na strokovne koristi, so ta predlog zavrnili, oziroma zavlačevali, tako da sedaj, ko so menda le pristali, ni več časa za izvedbo. No, res lepo izpričevalo so si dali že v tej kratki dobi, ko »strokovno« vodijo društvo! Morda se pa zavedajo svojega neprijetnega položaja! Zato pa zahtevamo nacionalni akademiki, da izda rektorat takoj uradni sklep senatove seje in z njim naredi konec temu zaviranju dela v D. S. J. F. s strani »katoliških akademikov«.

močnejši, delavnejši in odločnejši, kolikor večje so bile ovire na poti njih pohoda. Čas in razmere so odredile metode njih dela, ki ni bilo nikdar prekinjeno.

Po tem pravilu se bo morala v bodoče ravnati tudi sedanja nacionalna akademska mladina. Poglobiti bo morala delo svojih društev in biti glasnik mišljenja in razpoloženja vse nacionalne javnosti na svobodnih univerzitetnih tleh.

Danski prosvetni minister in danska prosvetna politika

Intervju dopisnika beograjskega »Vremena« z danskim prosvetnim ministrom

Donosimo nekoliko pasusa iz veoma interesantnih izjava koje je dao danski prosvetni minister g. Jergen Jergensen koppenhaškom dopisniku »Vremena«.

Danski prosvetni minister g. Jergen Jergensen je naime seljak. I to ne seljak po imenu ili »školorani seljak« — nego seljak od pluga. On sam hrani u jutro svoje konje i krave i svinje, pa se tek onda automobilom, koji sam tera, vozi tridesetak kilometara u prestonicu da preuzme dužnost ministra prosvete.

Taj danski seljak, koji je svršio samo osnovnu školu, koji svojim rukama vodi svoje imanje »Bispegord« od 50 jutara zemlje, a koji istovremeno određuje glavne linije celokupne prosvetne politike u Danskoj, toj besumnje najprosvetljenijoj zemlji u Evropi, sam je po sebi vanredno interesantna ličnost.

Evo nekoliko pasusa iz njegove izjave:

— »Da čovek kod nas u Danskoj bude valjan zemljoradnik, mora dugo da se sprema za svoj zanat, da uči i uči i opet uči. Zaista i poljoprivreda je zanat, ali kakav zanat! Nema lepšeg ni interesantnijeg života od života seljačkog. I kakvo je uživanje za moje sinove, kada hrane, čiste i paze konje i krave, kada zajedno samnom po čitave noći prosede uz krmaču da joj pomognu, da malena prasid što lakše i što bolje dođe na svet... Svaki dan pun je doživljaja. Utakmica je danas velika i zato onaj, koji hoće da postane zemljoradnik, da obrađuje zemlju i podiže stoku, mora mnogo da nauči. Od oca dobijaju sinovi prvo znanje. Docije idu u poljoprivrednu školu, koja kod nas traje devet meseci i to za vreme zime. Nastavnici su najvećim delom školovani seljaci koji i sami imaju imanja i tu izvršuju sav rad, pa tako ujedinjuju teoriju i praksu. Tu ljudi znadu na umetan način da kod naših sinova razviju ljubav prema zemljoradnji pa se vanredno retko dogodi, da se sinovi ne vrata praktičnom poljoprivrednom radu posle završetka poljoprivredne škole. Oni razumeju, da treba da se ozbiljno spremaju za svoj zanat kao što znaju, da je njihov zanat — seljački život i rad — najlepši od svih zanata...«

— »Moram da kažem, da za nas pitanje seljaka kao ministra prosvete uopšte ne predstavlja nikakav problem. Zasto da ministar prosvete baš mora i sam da bude nastavnik? Obično se kaže zbog toga, što on kao nastavnik poznaje potrebe škole. Ali zar roditelji ne predstavljaju isto toliko važan faktor kao i nastavnici? Ja shvatam samoga sebe kao ministra prosvete u svojstvu predstavnika roditeljskih krugova. Kao ministar uvek imam tu dobru stranu, da mogu da se okružim saradnicima, činovnicima, koji su, da tako kažem, »izučeni u toj branši« i oni mogu da budu moji savetnici tamo, gde meni ponestaje »stručnog« znanja i iskustva. I, eto, ja sam već ministar prosvete pune četiri godine pa je do danas moja saradnja koliko sa našim univerzitetima toliko sa svim podređenim organima bila idealna.«

— »Moja je najveća želja oduvek bila, da naša škola sprema decu za život. Po mome uverenju to se najbolje postiže ako učitelji ne budu vezani nepotrebnim propisima nego slobodni u svome radu. Pri tome je, naravno vanredno važno, da sami učitelji budu što bolji. Sve naše učiteljske škole nalaze se u unutrašnjosti, u malenim selima. Ne u gradovima, kao što je to slučaj u drugim zemljama, nego u samoj zemlji u neposrednom kontaktu sa zemljom i seljacima podiže se naš učiteljski podmladak po selima, gde provode četiri godine, koliko traje to školovanje...«

Mi u našem školovanju imamo i princip slobodnog školovanja. Ako koji stariji čovek najednput oseti želju, da studira, mi nećemo da mu oduzimamo previše vremena i da tako može da studira bez obzira na to, da li ima maturu i da

li je prosedio toliko i toliko godina u školskim klupama. Imamo slučajeva, gde su pojedinci kod nas dobili i titule doktora, a uopšte nisu ulazili u srednju školu. Glavno je da imaju potrebno znanje, a sporedno je, koliko imaju svedočanstva i koliko su ispita položili. Na taj način može zreliji čovek, koji brže i lakše shvata, završiti studije u mnogo kraćem vremenu. A to isto vredi i za seljačku omladinu, koja se možda tek uzrelije doba pojavi želja, da proširi svoje znanje i da se posveti nekom naročitoj studiju.

— »Mi smo uveli također jednu novost za danske roditelje. Oni mogu sami da prate rad u školi i to ne u razgovoru s nastavnicima i sa šefom dotične škole, nego mogu zajedno sa učenicima da sednu i da prisustvuju obuci.«

IV.

»Naša je poljoprivreda tehnički vanredno dobro razvijena. Blagodareći za drugarskim pothvatima prodaja poljoprivrednih produkata ide gotovo automatski. Seljak mora samo da proizvodi kvalitativno što bolje. Ali naša seoska omladina ima danas mnogo bolje i lakše uslove rada nego pre. Omladina treba da se savesno sprema za rad u budućnosti a mi stariji baš kao i naše vlasti moraju u tome da joj svojski pomažu. Seoska omladina treba da bude zdrava i da u mladosti sakupi toliko teoretskog poljoprivrednog znanja, da može samostalno ne samo vršiti fizički rad nego i upravljati svojom imovinom. Blagodareći našim kreditnim zadrugama svaki i najsiriomašniji mladić može u doba između 25 i 30 godina svoga života da bude gospodar na sopstvenom posedu, ako je samo prosečno vredan i valjan. Druga je međutim stvar, da li on ume da upravlja. I zato treba da se ta omladina što bolje spremi za život. Već sama činjenica, da naše poljoprivredne škole

ne daju nikakvih svedočanstva o završenom školovanju niti imaju bilo kakvih ispita, pokazuje naš pravac rada. Školovanje zbog interesa za samo školovanje, da se stekne što veće znanje. Školovanje omladine, jer ona samo to želi i traži, dakle bazirano na principu pune dobrovoljnosti. A mladići, koji iz sopstvene volje idu u poljoprivrednu školu (u njoj i stanuju devet meseci) znače da to vreme što bolje izkoriste. — Ispita i svedočanstava nema. Nije tu glavno ona ocena, što stoji na komadu mrtvog papira, nego živo znanje, koje svaki mladić nosi u sebi i sa sobom, kada napušta školu.

Ja bih sve to mogao i ovako da kažem: u prijašnja vremena vladaio je običaj, da se najdarovitija seljačka deca šalju u grad u školu. A ona manje darovita ostala su kod kuće i pomagala ocu u poljoprivrednom radu. Danas je skoro obratno: shvata se, da najdarovitija deca treba da ostanu kod kuće i da iz temelja izučavaju poljoprivredni zanat, jer će baš najdarovitija deca u tome radu moći da postignu najbolje rezultate. Docije, ona će i lako moći da upotpune svoje teoretsko znanje. Ona druga pak deca manje ili slabo darovita, treba da nastave da idu u školu da nešto više nauče pa tek onda da se vrata praktičnom radu.«

»Ovako, eto, govori mudar danski seljak, koji je ujedno ministar prosvete.« — konstatuje na kraju dopisnik »Vremena«.

Odgovorni faktori naše prosvetne politike mnogo bi tu mogli da nauče. Isto i naši pedagogi. Osobito kad uzmemo u obzir da je i naša zemlja tipično seljačka i da nam naš seljak iz godine u godinu sve više beži u gradove — a da o kakvoj racionalizaciji našeg zemljoradništva i stočarstva opće i ne govorimo.

r. s.

Politična morala »Slovenske besede«

V Ljubljani izhaja tednik »Slovenska beseda«, glasilo znanega omizja. Pred časom je bilo njeno nadaljnje izhajanje prepovedano, kljub temu je bilo tedniku dovoljeno ponovno iziti tik pred volitvami pod istim imenom, čeprav ni preteklo eno leto od prepovedi, ki ga zakon predpisuje kot pogoj za izdajo takega dovoljenja. List je propagiral abstinencu. To bo najbrže vsakomur zadostno pojasnilo za naklonjenost, ki jo je bila »Slovenska beseda« deležna.

Toda stvar s »Slovensko besedo« s tem še ni opravljena. Eden od dveh »stebrov« tega tednika se je zlasti ogrevao za abstinencu nacionálnih in naprednih Slovencev, poudarjajoč, da je »zavestna abstinencu od volitev prav tako političen akt, kakor glasovanje samo!« Iznasel je razloge, ki utemeljujejo to stališče še na predvečer volitev, sam pa je 11. decembra 1938. krepko glasoval za listo JRZ. Res, politična morala brez primere! Tudi s tem stvar »Slovenske besede« še ni opravljena. Kljub zgoraj iznešenemu »e namreč isti gospod imel po volitvah pogum napisati v tem dičnem glasilu: »Precejšnje število volilcev v Sloveniji se je volitev zavestno vzdržalo, tako, da je mogoče govoriti o posebni skupini, ki je ostala med vladno stranko in opozicijo. Glasnik te skupine je bila »Slovenska beseda«.

Politična morala »Slovenske besede« in skupine, ki jo izdaja, pa je zanimiva še z druge strani. Še pred kratkim se je označeval ta list za zastopnika »združene opozicije« v Sloveniji ali točneje, staroradikalске stranke. Res mnogo koristi je imela združena opozicija od slovenske staroradikalске skupine, ki je propagirala abstinencu, čeprav je bila usoda celokupne opozicije odvisna od uspeha v vsej državi. Toda, da bo do slednost še večja, je ta skupina v svojem abstinencnem proglasu poudarila, da abstinencno geslo »ne velja, — kot se to razume ob sebi, — za one okraje, v ka-

terih so bili postavljeni naši kandidati, predno je bil sprejet gornji sklep.« Kdo naj to razume spričo volilnega zakona, po katerem je usoda škofjeloškega, dolnjelendavškega, dravogradskega in šmarškega mandata odvisna od rezultatov v ostalih srezih!? To stališče bodo znali razložiti in utemeljiti samo v »Slovenski besedi«, kakor bodo gotovo znali tudi razložiti in utemeljiti, da razlogi, ki so ukazovali abstinencu v Ljubljani in drugod, niso bili merodajni za abstinencu v zgoraj navedenih srezih, kjer so kandidirali kandidati »Slovenske besede« in vsi skupaj dosegli par sto glasov.

Kolikor je nam znano, se je ta skupina odločila za abstinencu šele potem, ko niso uspela njena pogajanja z ostalimi opozicijskimi strankami, zlasti v Ljubljani. Pogajanja so se razbila na čisto osebnem vprašanju in ne na kakih načelnih razlikah. Ako bi torej ta pogajanja uspela, bi se »Slovenska beseda«, če bi v tem primeru sploh smela iziti, z vsoto združila z opozicijo in bi odpadli vsi tisti tehtni razlogi, ki jih je kasneje navajala za utemeljitev svojega abstinencnega stališča. Pri tem smo se spomnili na enega odbornikov nekega društva, ki je na običnem zboru postavil kot pogoj svojega nadaljnega sodelovanja v društvu zahtevo, da bo izvoljen za določenega društvenega funkcionarja. Ker ni bil izvoljen, je potegnil iz žepa napisan napad na društvo in ga prečital. Ta napad bi bil zamolčan, ako bi bilo ugodeno njegovi zahtevi. Kakor ta človek, tako se je razkrinkala tudi »Slovenska beseda«, ker niso uspela pogajanja zgolj zaradi razlogov osebne vrednosti.

Skupina s politično moralo, kakršno izpričuje »Slovenska beseda«, ne more računati na uspehe v našem javnem življenju. Ostalo bo omizje in nič več, ljubosumno čuvajo »neizvestnost« svoje stvarne politične veljave kot sredstvo svoje malenkostne računarske taktike.

NAJVAŽNEJŠE TOČKE PROGRAMA NOVE ČEHOSLOVAŠKE MLADINSKE ORGANIZACIJE STRANKE »NARODNEGA EDINSTVA«

Država mora počivati na sledećih temeljih: Na zelo močno razviti zavesti o nacionalni zajednici, socijalni pravici, korporativizmu, krščanski morali in vzgoji mladine v nacionalnem in krščanskem duhu. Ta naša država je nacionalna država, v katere mejah živijo trije slovanski narodi: Čehi, Slovaki in Podkarpatski Rusi. Nacija je prirodna tvorba krvi, rodni tal in jezika. Radi tega se židje, tudi v primeru, ako govorijo kakšen slovanski jezik, smatrajo kot manjšina in ne predstavljajo sestavnega dela čehoslovaškega naroda. Židje bodo izključeni iz javnih služb in jim bo onemogočen vpliv na vzgojo nacije.

Prej, ko bi zavzeli kakršenkoli položaj ali se posvetili kateremukoli poklicu, bodo morali vsi državljani brez razlike narodnosti in starosti odslužiti po leto dni službe v delovnih taborišćih.

Čehoslovaška mladina je za ukinitve »kolektivne neodvisnosti in vzpostavo osebne odgovornosti«.

Glasilo katoliške visokošolske mladine »Straža v viharju« z dne 22. decembra 1. 1938. je priobćilo pod naslovom »Politika in morala« sledeći članek:

»V roke nam je prišel letak, ki ga je izdal zagrebski nadškof dr. Alojzij Stepinac. Ko smo prebrali vsebino, nas je bolelo in skelelo in da bi tudi mi doprinesli vsaj majhen del zadošćenja za storjeno krivico, povemo vsebino. Radio postaja centralnega presbiroja v Belgradu je na dan glasovanja javila, da je nadškof Stepinac glasoval za listo JRZ. Na zahtevo nadškofa, da naj to vest demantirajo, je radio isto neresnico ponovil. Nadškof je čakal 5 dni, da bi radio preklical; ker tega ni storil, je dal nadškof izjavo, da je trditev presbiroja popolnoma zlagana. Vest je nadškofu nalagala, da je glasoval za listo, ki reprezentira težnje hrvatskega naroda.

Naš list se ne vmešava v politiko, pač pa moramo v tem primeru obžalovati in obsoditi lažnjivo poročanje presbiroja.

Nedvomno bo pristojna oblast onega, ki je zlorabljal radio za širjenje neresničnih vesti o volitvah, primerno kaznovala.«

NA OBE STRANI

V nekem kraju ob naši severni meji živi bogat človek, ki je ob zadnjih državnozborskih volitvah prispeval večji znesek v opozicijski volilni fond, sam pa 11. decembra 1938. glasoval za drugo listo.

Karakterističen primer naše plašnosti in neznačajnosti.

Vedno se bo odločila za abstinencu, kadar ji ne bo uspelo skriti se pod drug klobuk, ker drugega izhoda ne bo imela. Tako je ravnala tudi ob zadnjih volitvah, čeprav bi bil njen samostojen paralelen nastop na opozicijski listi najčastnejši in mogoć.

»Naša misel« je strogo nestranski list, zato nikdar ne posega v dnevno, strankarsko politično brozgo iz kakih, mladega človeka nevrednih nagibov. Tudi v tem primeru nam je le načelnost ukazovala obsoditi tako politično moralo in taktiko.